

Nové naděje, ale bez iluzí

Jiří Pelikán

V poslední době přicházejí ze zemí „reálného socialismu“ zcela protichůdné signály: staronové čínské vedení se rozhodlo potlačit spontánní hnutí čínských studentů za větší svobodu a demokracii brutálním zákrokem armády a tanků a novou honičkou na čarodějnice „kontrarevoluce“. Tento zákrok uvítaly režimy v Praze, Berlíně, Bukurešti a Sofii, kde již dávno považují policejní represii za jediný způsob, jak vládnout nad stále neposlušnějšími občany.

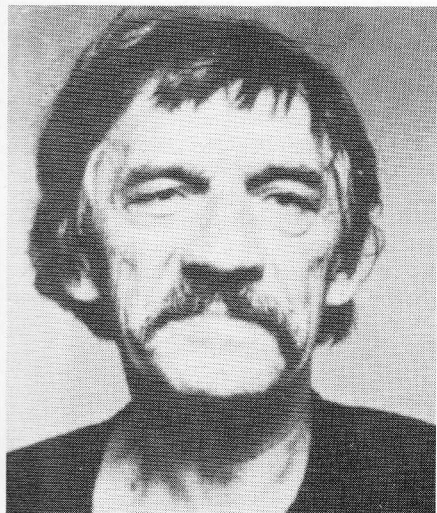
Naproti tomu v Polsku, Maďarsku a do jisté míry v SSSR odpovídají vládnoucí skupiny na tlak společnosti zahájením dialogu a otvíráním dveří k politickým a ekonomickým reformám.

Po tragických událostech v Číně, ale také v souvislosti s potížemi „pestrojky“ v SSSR a novými napětími v Polsku, Maďarsku a dalších zemích střední a východní Evropy se v západních sdělovacích prostředcích, ale i v některých domácích neoficiálních publikacích, stalo skoro módou, mluvit o rozpadu či konci komunismu jako systému a ideologii. Jistě to zní příjemně uším západních občanů a odpovídá to také pocitům a přáním

většiny veřejného mínění ve východní části Evropy, jež stále hlasitěji volá po demokracii a pluralismu. Ale v politice není nic horšího než iluze. Před nimi chci varovat. Ne proto, že bych nevěřil v brzké změny. Právě naopak. Ale jsem přesvědčen, že tyto změny půjdou jinými cestami vývoje, než si to představují někteří západní „kremlinologové“ a teoretikové „rozpadu impéria“ i někteří, jistě čestní nadočkavci a radikálové doma. Komunistický systém moci a jeho ideologie jsou nesporně v hluboké krizi, ale představují ještě velkou a reálnou moc, opírající se již nikoliv o utopickou vizi komunismu, v níž už, včetně vládnoucích, nikdo nevěří, ale o armádu, policii, ohromný byrokratický stranický a státní aparát. Jak ukazuje příklad Číny, ale i Československa a dalších zemí na straně jedné, a Polska, Maďarska a SSSR na straně druhé má moc také ještě široký manévrovací prostor a může reagovat na tuto krizi rozličným způsobem.

Polsko a Maďarsko

V těchto zemích zvolily vládnoucí skupiny cestu dialogu a reform, protože to účinnější cesta z dnešní politické, ekonomické a morální krize za předpokladu, že komunisté či jejich re-

Několik vět

První měsíce roku 1989 znovu a jasně ukázaly, že i když se současné československé vedení velmi často zaklíná slovy „přestavba“ a „demokratizace“, ve skutečnosti se dost zoufale vzpírá všemu, co demokracii vytváří nebo co ji aspoň vzdáleně připomíná. Petice a iniciativy občanů, které samo nezorganizovalo, odmítá jako „nátlakové akce“; odlišné politické názory odsuzuje jako „antisocialistické“ a „nepřátelské“; pokojná lidová shromáždění rozhání; do přípravy nových zákonů nedovoluje veřejnosti mluvit.

Tytéž měsíce však zároveň ukázaly, že občanská veřejnost se už vymaňuje z letargie a že stále víc lidí má odvahu veřejně projevit svou touhu po společenských změnách.

Pohyb ve společnosti se tak začíná stále povážlivěji srážet s nehybností moci, roste společenské napětí a začíná hrozit nebezpečí otevřené krize.

Takovou krizi si nikdo z nás nepřeje.

Proto vyzýváme vedení naší země, aby pochopilo, že nadešel čas ke skutečným a důkladným systémovým změnám a že tyto změny jsou možné a mohou mít úspěch jen tehdy, bude-li jim předcházet vskutku svobodná a demokratická diskuse. Prvním krokem k jakýmkoli smysluplným změnám, novou ústavou počínaje a ekonomickou reformou konče, musí být tedy zásadní změna společenského klimatu v naší zemi, do kterého se musí vrátit duch svobody, důvěry, tolerance a plurality.

Podle našeho názoru je k tomu třeba:

1. Aby byli okamžitě propuštěni všichni političtí vězňové.
2. Aby přestala být omezována svoboda shromažďovací.
3. Aby přestaly být kriminalizovány a pronásledovány různé nezávislé iniciativy a začly být konečně chápány vládou jako to, čím v očích veřejnosti už dávno jsou, totiž jako přirozená součást veřejného života a legitimní výraz jeho různorodnosti. Zároveň by neměly být kladeny překážky vzniku nových občanských hnutí, včetně nezávislých odborů, svazů a spolků.

Jakeš a kysličník siričitý

V poslední době se často mluví o tom, jak dlouho nám vydrží vedoucí soudruzi a kdo to po nich převezme. Že nám příliš dlouho nevydrží je každému jasné, a jasné je také to, že to v Ústředním výboru uvede do pohybu řetězové škatule hejbejte se. Funkcionáři jsou z toho pochopitelně nervozní, protože všichni vědí, že za tyto státníky není žádná odpovídající náhrada. Však ani Fojtík už není ten formát jako Bilak.

Koluje spousta dohadů. Jeden eminentní politolog např. předvídá, že kdyby si Jakeš Pán k sobě zítra povolal, musel by po něm nastoupit Urbánek, neboť Štěpán se politicky znemožnil.

Náhrada za Husáka je prý také jasná, sděluje jiný zdroj. Bude to chudák Lenárt, muž s dobrovolně zlomeným reformním charakterem. Tím se získá do vedoucí funkce jeden Slovák, ale za Indru se pak bude muset dosadit Pitra a ne Šalgovič, protože to je taky Slovák a navíc má rovněž na kahaní. Proč Pitra? Protože kdyby to vzal Adamec, musel by na jeho místo přijít Knotek, tedy také Slovák, a to by už prý Hoffmann nedovolil.

Tím se dostáváme k Hoffmannovi, muži zdánlivě bez vhlídek. Zapomnělo se asi na Černěnka, i když nejsou klinicky úplně srovnatelní. Přitom dnes Hoffmann vládne aparátem a skromnost mu jistě nedovolí, aby se sám dobrovolně diskvalifikoval. Tento verzatilní soudruh přece v září 1968 na kolenou sliboval Josefu Smrkovskému, že už to nikdy neudělá co udělal v noci na 21. srpna, a že vezme jakoukoli funkci, jen aby nevypadl z nomenklatury.

Že se do nejvyšší funkce nepočítá s Fojtíkem se dá snadněji vysvětlit. Je to zakamuflovaný revizionista, navíc umí plyně rusky a v marxismu-leninismu se vyzná lépe než Kunovjánek.

A co Zavadil? Jeden zdroj sděluje, že by měl větší naději, kdyby to vzal v Moskvě do rukou Čebrikov. Neměli by ale v tom případě všichni naši vedoucí soudruzi zhruba stejnou výhodu?

I když to je tedy všechno dosud velmi nejisté, přesuny budou, a někdo půjde nahoru, někdo dolů. Například takového Hamáka mohou klidně udělat velvyslancem v Rumunsku, a soudružku Kabrhelovou povolat do Předsednictva. I další soudruzi by mohli postoupit nebo naopak, jako např. Hoření a možná i Kozel, který nedávno vstal z mrtvých, byť to dosti špatně načasoval.

Za této pregnantní situace velmi překvapuje, že Rudé právo to z nějakých důvodů tutlá a místo toho tam nějaký Vávra píše o tom, že pitná voda je z 50 procent nepitná a ve vzduchu že je pořád tolik kysličníku siričitého jako dřívě, což je víc než dvakrát tolik než připouští mezinárodní norma.

Co to má znamenat? Naznačuje snad Rudé právo, že je nějaká souvislost mezi nástupnictvím po Jakešovi a mezi kysličníkem siričitým?

To se ovšem dá dost těžko zahrát do autu, ale pak je třeba s politováním konstatovat, že plánované kádrové změny těžko povedou ke zlepšení českého životního prostředí. Zájmy ekologie by vyžadovaly mnohem větší množství státních pohřbů než kolik jich v současné době Ústřední výbor plánuje.

Z obsahu č.4/89

Několik vět.....	1
Jiří Pelikán Nové naděje, ale bez iluzí....	1
Bohemicus Malý český Reichstag.....	4
Rudolf Slánský Dubček a Havel po 20 letech....	5
Ivan Kadlecík Baránky.....	9
Jan Štern Národní smření a nesmířitelní.....	12
K. V předvečer.....	13
Sergej Machonin Česká národní.....	13
Pozorovatel Odkud se vzali?.....	17
Miloš Hájek Proč vznikla Obroda.....	21
Eva Kantůrková Zamlčená oběť.....	23
Vojtěch Mencl Let orla se nekonal.....	26
Ludvík Vaculík Jaro je tady.....	29
Zdislav Šulc Abeceda reformy.....	30
Zdeněk Přikryl Normalizace?.....	34
Albert Florián Interview.....	39
Ing. M. Grégr K novele zákoníku práce.....	41
Z.H. O čem Rudé právo nepíše.....	43
Zdeněk Mlynář Čeho se bojí?.....	46
Michal Reiman Moskevské rozcestí.....	47
Ján Mlynárik Pocta stalinizmu.....	49
Zdeněk Hejzlar Podivná dialektika.....	50
Eman Pluhař 100 000 obhájců.....	51
Jiří Hanák Kojzaritivy mezi námi.....	51
Karel Kryl Elegie.....	53
Jan Dus František Kriegl – trvalá výzva.....	54
Cena Františka Kriegla za rok 1989.....	54
Josef Zvěřina Pražské reálie.....	56
Karel Gavlas Zelený pás kolem Prahy.....	57
Ján Čarnogurský Tajná církev na Slovensku.....	57
Milan Šimečka Proti noci a moci.....	60
Květoslav Chvatík Pokus o dialog.....	61
Josef Kemr K rodokmenu Václava Havla.....	62
Dalimil Pat.....	63
Adolf Müller Kulturní politika jen ventil?.....	65
Zdeněk Jičínský O sovětské přestavbě.....	69
Arsén Pohribný Světy poezie Jiřího Koláře.....	75
Rozhovor Karla Bartoška s Jiřím Kolářem.....	79
Jana Červenková Počin exilové kultury.....	79
Ota Filip Německá cena Václavu Havlovi.....	82
Milan Jungmann Heretik mezi heretiky.....	84
K. Chvatík Osvobozené Michala Schonberga.....	86
AJL Pavel Juráček – In memoriam.....	88
Ľubomír Feldek Na tabuizovanou tému.....	90
Jiří Hochman Jakeš a kysličník siričitý.....	96

LISTY řídí Jiří Pelikán s redakčním kruhem: Zdeněk Hejzlar, Milan Horáček, Vladimír Horský, František Janouch, Cyril John, Karel Kaplan, Jiří Kosta, Karel Kyncl, A.J.Liehm, Zdeněk Mlynář, Adolf Müller, Josef Pokštefl, Michal Reiman, Milan Schulz, Radoslav Selucký, Ota Šik, Zdena Tominová, Ruth Tosková, Čestmír Vejdělek (odpovídá za redakci). Texty otištěné v Listech a podepsané vlastním jménem nebo šifrou vyjadřují názory svých autorů, nikoli nutně redakce nebo redakčního kruhu. Listy jsou dvouměsíčník, určený především čtenářům v Československu. Přetřete a předejte známým! V zahraničí je roční předplatné pro Evropu DM 25.– nebo ekvivalent v jiné valutě, pro USA a další země DM 30.–, pro Austrálii, N. Zéland, Jižní Afriku a Latinskou Ameriku DM 35.– Předplatné a příspěvky na tiskový fond (nikoli objednávky) posílejte pouze na LISTY, Postscheckamt München 112 76–802. OBJEDNÁVKY a ostatní korespondenci posílejte na adresu redakce LISTY, Via del Corso 57, 00186 Roma, Italia.